

9-2

Leitározve 2010

1743

5760

III. A. d. 19.



ZMKA. TUD. KÖNYVTÁR
ARCHIVUM
Lelt. sz.: 1335

LEITÁROZVA 2010.

Utasítás

m. kir. honvéd felsőbb tiszti karszolyam számára

99

1880
NO. 1
M. J. B. & C.

III. A. d. 19.

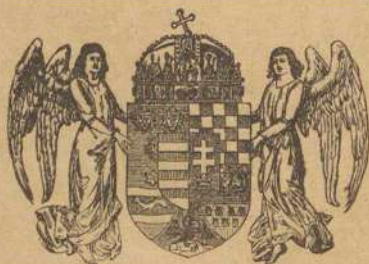
(Tervezet.)

UTASÍTÁS

A

M. KIR. HONVÉD FELSŐBB TISZTI TANFOLYAM

SZÁMÁRA.



BUDAPEST

PALLAS IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1898.

HADTUDOMÁNYI
* Sz 1599-2 *
KÖNYVTÁR

Utasítás

a m. kir. honvéd felsőbb tiszti tanfolyam számára.

A honvéd felsőbb tiszti tanfolyam rendeltetése: kiváló tehetségű, a csapatszolgálatban jártas és jellemzilárd hivatásszerű tiszteket, a hadi tudományokban megfelelő mérvben való oktatás által, egyrészt a cs. és kir. hadi iskolába való belépéshez, másrészt különleges alkalmazásokra (segéd-tiszti szolgálatra, tanári alkalmazásra stb. előkészíteni.

1. Rendeltetés.

A honvéd felsőbb tiszti tanfolyam Budapesten helyeztetik el és a honvéd törzstiszti tanfolyam parancsnokának alárendelve, a törzstiszti tanfolyammal együtt ugy katonai, mint katonai közigazgatási és gazdaságkezelési tekintetben egy közös, önálló testet képez.

2. Állomás hely; parancsnok.

A m. kir. honvéd törzstiszti tanfolyamra vonatkozó, A—2, cc. jelzetű «Szervi határozványok»-ban foglalt alábbi rendelkezések, és pedig:
az alárendeltségre és szemlékre;
az egészségügyi- és állatorvosi szolgálat teljesítésére;
a parancsnok kötelmeire és fegyelmi fenytő jogára;
a saját állománybeli tanárok kinevezésére;
a segéd-tiszt kötelmeire és fegyelmi fenytő hatalmára;
végül:
a tanári értekezletek (gyülések) megtartására vonatkozólag a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamra nézve is mérvadó.

3. A m. kir. honvéd törzstiszti tanfolyamra vonatkozó, A—2, cc. jelzetű «Szervi határozványok»-ban foglalt rendelkezések kiterjesztése a honv. felsőbb tiszti tanfolyamra.

A felsőbb tiszti tanfolyamnak — a törzstiszti tanfolyamával együttesen kezelendő — állománya következőképen állapittatik meg: ^{1904. 11. 27. d. 11.}

a) a saját állomány és pedig: 3 vezérkari minősültségű százados, mint tanár,
1, az I. honv. kerületi parancsnokság által vezénylendő honvéd, mint küldöncz és
3 tisztiszolga

4. Állomány.

és 1 honv. szolgául évenkénti felváltással vezénylendő
honv. 1. honv. köztársaság / 29. 11. 10045 / 11. 1904*
lásd 74988
11. 1904 H. III.

b) a beosztott állomány, és pedig: a tanfolyam hallgatói, ezek tiszti szolgálai és tulajdon lovai;

c) a «Német nyelv és katonai irálytan», a «Francia nyelv», a «Vivás» és a «Lovaglás» előadásához, illetve tanításához szükséges szaktanárok, a Ludovika Akadémia állományából rendeltetnek ki.

5. A hallgatók. A hallgatók tényleges állományu főtisztek, kiknek száma a felvételre «alkalmas»-nak itélt pályázók számától függ. de legfőlebb 30 főben állapittatik meg.

6. A hallgatók tulajdon lovai. A tiszti kincstári lovak a hallgatóul berendelt tisztek által a tanfolyamba nem viendők el.

A lovasság állományába tartozó hallgatók kötelesek egy tulajdon lovat tartani.

7. Általános felvételi feltételek. A felsőbb tiszti tanfolyamba való felvételre minden tényleges állományu honvéd főtiszt a következő feltételek mellett pályázhat:

~~a) Legalább 33 év*) tényleges szolgálat a csapatnál mint tiszt, és pedig a «Szolg. Szab.» III. Rész, Gyalogság: 265., illetve Lovasság: 253. pontja szerint;~~

b) igen jó minősítés a minősítvényi táblázat szerint; a lovas tiszteknél ezenfelül legalább kielégítő jártasság a lovaglásban;

c) a német nyelvnek oly mérvben való birása, mely az e nyelven tartott előadások megérthetéséhez, s a gondolatoknak német nyelven szóval és írásban való kifejezéséhez megkívántatik;

d) kitartást ígérő testalkat;

e) nőtlen állapot, rendezett anyagi viszonyok és a ^{27. (1900. 27. R. K.)} 29. évet meg nem haladott életkor

hasznos még 1910. 3692 sz. H. M. számú

8. Felvételi vizsga.

Minden pályázó köteles magát egy felvételi vizsgának alávetni.

Ezen felvételi vizsga a következő tantárgyakat öleli fel, és pedig:

1. Földrajz.

2. Alsóbb mértéktan, beleértve a gömbháromszögtant és a kúpmetasztetket.

3. Fegyvertan.

4. ~~Utásztan és~~

5. Az általános történelem 1648-tól a jelenkorig. ^{1915. 50681/20. H. M. számú} (1900. 27. R. K.)

Az anyag terjedelme, melyre ezen tantárgyakban a felvételi vizsga kiterjed továbbá azon eljárás, mely a felvételre pályázók nyelvismereteinek (általános műveltségük és írásban való gondolat kifejezésük) megítélésénél követendő, az I-ső melléklet képező «Vázlatos ismertetés»-ben körvonaloztatik és ugyanott a használandó taneszközök is megjelöltetnek.

*) Az illető év október végéig számítva.

7. A felvételi év utolsó hónapjában végig számított leg alább 3 év kinti szolgálat a csapatnál ebből leg alább 1 év az alsóaktívban 1909. 50681/20. H. M. számú 15. R. K.

A felsőbb tiszti tanfolyamba való felvételre vonatkozó folyamodványok évenként 9. Folyamodványok a felsőbb tiszti tanfolyamba való felvételre. A pályázók behívása. II-ik melléklet.
9. Folyamodványok a felsőbb tiszti tanfolyamba való felvételre. A pályázók behívása. II-ik melléklet.
juliustól 10-ig a honvédelmi ministerhez szolgálati utón felterjesztendők.

A folyamodványok szabályszerűen bélyegzendők és a pályázók által sajátkezűleg irandók; a végzett tanulmányok, a letett vizsgák és ezek eredménye a folyamodványban felemlitendők.

A csapattestek részéről a folyamodványhoz egy a II-ik melléklet szerint szerkesztett «Beadvány» csatolandó.

A honvédelmi minister a beérkezett folyamodványok alapján a pályázók behívásáról intézkedik.

Ha a pályázók valamelyikével a felvételi vizsgáig, illetve a tanfolyam kezdetéig oly változás állana be, mely az illetőnek alkalmasságát a tanfolyam hallgatására kérdésessé tenné, vagy kizárná, erről a honvédelmi ministernek haladéék nélkül jelentés teendő.

← A tanfolyamba nevezett hallgatóknak helyoráni állományvesztésük esetén a felvételi vizsgáig tartó idő alatt a pályázók által letett vizsgák és ezek eredménye a folyamodványban felemlitendők. 1910. 3. R. K.

A felvételi vizsga a felsőbb tiszti tanfolyamon tartatik meg és október hó 1-én 10. A felvételi vizsgára vonatkozó közlelbi határozványok; a felvételi vizsga ismételése.
október hó 1-én 10. A felvételi vizsgára vonatkozó közlelbi határozványok; a felvételi vizsga ismételése.
veszi kezdetét, mi czélből a behívott pályázók zeptember hó 30-án a tanfolyam parancsnokánál jelentkezni tartoznak.

A vizsgabizottság a tanfolyam parancsnokából mint elnök és a tanfolyam rendes tanáraiból mint bizottsági tagokból áll; az ezen felül, egyes tantárgyakból tartandó vizsgákhoz szükséges szaktanárok a Ludovika Akadémia állományából rendelendők ki.

A tanfolyam parancsnoka évenként egy vizsgatervezetet szerkeszt és annak megfelelő részeit tájékozásszerzés czéljából az illető tanárokkal (kirendelendő szaktanárokkal) idejekorán közli.

A tanfolyam parancsnokának a felvételi vizsga előtt az arra berendelt pályázók minősítvényi táblázatai a 9. pont szerinti «Beadvány»-okkal együtt a honvédelmi minister által betekintés végett kiadatnak.

A vizsgákról jegyzőkönyv vezetendő, melyben minden pályázónál minden tantárgyban a szótöbbséggel megállapított eredmény bejegyzendő. A szavazati jogot az elnök (ki 2 szavazattal bír), a bizottsági tagok és az illető tantárgyhoz netán igénybe vett szaktanár gyakorolják.

A vizsgaeredmény «jeles», «igen jó», «jó», «elégséges» vagy «ki nem elégitő» jelzetekkel osztályozandó, minél nemesak a tényleges ismeretek, hanem az is figyelembe veendő, hogy az illető mily mérvben uralja szellemileg a vizsgázott tantárgyat.

Az összes pályázók vizsgáinak befejezése után a vizsgabizottság az összeredményt egybefoglalja és ennek alapján megállapítja, hogy mely pályázók és mely sorrendben volnának a felsőbb tiszti tanfolyamba berendelendők.

- Az összeredmény: «A felsőbb tiszti tanfolyamba való felvételre»,
«kiválóan alkalmas»,
«alkalmas», vagy
«nem alkalmas» szavakkal jelzendő.

A rangsorozat megállapítása a tanfolyamba való felvételre első sorban az összeredmény alapján történik. Egyenlő osztályozás mellett a tiszti rang, az ellenség előtt szerzett kitüntetések, valamint a békében tett szolgálatokért nyert elismerések és kitüntetések mérvadóak. FF

A vizsgabizottság a felvételi vizsga végeredményét a III-ik melléklet szerint szerkesztendő jegyzőkönyvben hozza kifejezésre.

← Mindazon pályázónak, ki a tanfolyam parancsnokától már jelentkezett, legkorábban a felvételi vizsgáig tartó idő alatt a pályázók által letett vizsgák és ezek eredménye a folyamodványban felemlitendők. 1910. 3. R. K.

Nős katonák részéről a honvédelmi ministerhez szolgálati utón felterjesztendők. 3282 sz. K. K. 98

A felvételi vizsgára vonatkozó közlelbi határozványok; a felvételi vizsga ismételése. 3492 sz. K. K. 1898. 2. K.

1900. 27. R. K.

A felvételi vizsga befejezése után a tanfolyam parancsnoka azon pályázókat, kik a felvételre «nem alkalmas»-aknak találtattak, csapattesteikhez azonnal utba indítja és a bizottsági jegyzőkönyvet, — a csapattesteikhez való bevonulásra utasított pályázók feltüntetése mellett, — a honvédelmi miniszternek haladéktalanul felterjeszti.

A honvédelmi miniszter kihirdeti a vizsga eredményét és meghatározza, hogy mely hallgatók vétetnek fel a felsőbb tiszti tanfolyamba.

Ha a felvételre több pályázó találtatnék alkalmasnak, mint a mennyi, tekintettel a hallgatók meghatározott legnagyobb számára, felvehető, akkor azok, kik vizsgarangjuk alapján mint számfelettié maradnak, a következő évre a felvételre előjegyzésbe vétetnek; ezek azonban csak akkor lesznek tényleg felvehetőek, ha a vizsgára következő 1-ső vagy legkésőbb 2-ik évben eredeti osztályzásuk szerint azon pályázók közé sorolnak, kik a tanfolyamba felvétetnek.

Ezen pályázóknak azonban szabadságukban áll, hogy kedvezőbb összeredmény, illetve magasabb rangszám elérése czéljából, a felvételi vizsgát valamennyi tantárgyból ismételhessék.

Az ily, alkalmasnak osztályozott, de a felvételtől helyszűke miatt elmaradt pályázók a felvétel iránti folyamódványukat a 9-ik pontban megszabott határidőre a honvédelmi miniszternél mindenestre megújítják.

A felvételi vizsga ismétlése oly pályázók által, kik már egy ízben a felsőbb tiszti tanfolyamba való fölvételre «nem alkalmas»-nak minősítettek, a 7-ik pontban *b), c), d)* és *e)* alatt említett általános felvételi feltételek mellett, egyáltalában csak egyszer és azon esetben engedtetik meg, ha a vizsgabizottság azt az első vizsga alkalmával szótöbbséggel megengedhetőnek véleményezte.

Az újból leteendő fölvételi vizsga valamennyi tantárgyra kiterjed.

A fölvételi vizsgára *első* ízben történt berendelésből származó utazási kiadások a kincstárt terhelik, míg a vizsgának bármily czimen történő ismétléséből eredő költségek az illető tisztek által viselendők.

11. A tanfolyam *október 15-én* kezdődik és a következő év *julius végéig* tart.
 A tanév egy *téli* és egy *nyári tanidőszakra* oszlik; utóbbi április hó 1-én kezdődik.

A kiképzés mindkét időszakban főképen az elméleti és grafikai tantárgyaknak rendszeres és a délelőtti órákban fogatosítandó oktatására terjed ki; ezzel párhuzamosan halad a gyakorlati kiképzés (lovaglás télen a lovardában, nyáron a szabadban, hadijáték, kirándulások a főváros környékére, harcászati feladatok kidolgozása végett stb.).

Az oktatás a következő tantárgyakra terjed ki:

1. Hadseregszervezet.

2. A három fő fegyvernem gyakorlati szabályzatai, szolgálati szabályzat II. rész (és harcászat.)

3. Földrajz.

4. Hadtörténelem.

5. Tereptan, terepábrázolás (és földmértan.)

6. Fegyvertan és lövészet.

7. Erőditéstan és várharcz.

8. Német nyelv és katonai irálytan.

9. Francia nyelv.

10. Terep- (helyszin-) rajz.

K.m.

A + ... parancs ... által

- 11. Vivás és
- 12. Lovaglás.

A tananyag terjedelme, az egyes tantárgyakra fordítandó tanórák száma stb. a IV-ik mellékletből vehető ki.

A nyári tanidőszak végén a szükséges idő mint tisztán *gyakorlati időszak* a következő gyakorlatias foglalkozásokra fentartandó, u. m.: látrajzolósi gyakorlatokra, a műszaki csapatok gyakorlatainak, lögyakorlatoknak, ipartelepeknek stb. megtekintésére, továbbá egy ... zászati tanulmányutazásra.

A harcászati ... tanulmányutazás célja az ismeretek szilárdítása, a tapasztalatok bővítése, ez ... eg országismeretek szerzése, csataterék és várak megtekintése. Ezen utaz' ... kezdetben kisebb feladatok, később pedig egy nagyobb, összefüggő, a 3 fő 1 ... nem összműködését feltűntető és a csapatvezetés minél több részét felölölő harcászati feladat oldandó meg.

A «Napi- és tanórend»-et a tanfolyam parancsnok a tanárok meghallgatása után állapítja meg, s annak 1—1 példányát *az illető tanidőszak kezdete előtt* a honvédelmi miniszternek és a honvéd főparancsnokságnak tudomásvétel végett felterjeszti.

A «Foglalkozási tervezet a gyakorlati időszak tartamára» *május hó 15-éig* ugyan-csak 1—1 példányban terjesztendő fel a honvédelmi miniszterhez és a honvéd főparancsnoksághoz.

A tanfolyam foglalkozásáról egy naponként szerkesztett «Napló» vezetendő.

A honvédelmi miniszter által minden hallgatónak az idő előtti kilépés a tanfolyamból saját kérelmére megengedett.

12. Időelőtti kilépés a tanfolyamból; visszalépés.

Oly hallgatók, kik az első három hó eltelte után a tanári karnak szótöbbséggel hozott véleménye szerint nem képesek a kívánt eredményt felmutatni, valamint azok is, kiknél hiányzik a tanuláshoz szükséges buzgóság és komolyság, a honvédelmi miniszternél *január hó végéig* a tanfolyam további hallgatása aluli felmentésre hozandók javaslatba.

Ezen javaslathoz egy az V-ik melléklet szerint az összes hallgatókról szerkesztendő «Osztályozás» csatolandó.

V-ik melléklet.

A csapathoz való bevonulás a tanfolyam parancsnoka által bármely időben oly hallgatókra nézve is javasolható, kik betegség, szabadság, stb. miatt az oktatástól huzamosb időn át elmaradtak.

A *visszalépés* a felsőbb tiszti tanfolyamba, és pedig a felvételi vizsga újbóli letétele nélkül, csak azon időelőtt kilépett tiszteknek engedtetik meg saját kérelmükre, kik a tanfolyam parancsnokság által felmentésük alkalmával figyelmet érdemlő okokból erre javaslatba hozattak és az általános felvételi feltételeknek (l. 7. pontot) az újbóli felvételnél is megfelelnek.

1900. 27. R. K.)
Minisztérium, az országos tanfolyamok iránt
valamint, kik a felvételi vizsga ar. 2. pontján
Képest, az új tanfolyam a tanfolyamba kerülésükkel 1900. 27. R. K.)

A gyakorlatok (utazások) befejezése után a hallgatóknak az egyes tanárok, valamint a gyakorló csoportok vezetői által odaitélt, osztályozó jelzetek alakjában kifejezett eredmények egy bizottsági jegyzőkönyvbe (VI-ik melléklet) vétetnek fel.

13. Zárószá-lyozás; az összered-mény bizott-sági megállapítása.

A gyakorló csoportok vezetői ezenfelül azon hallgatókról, kik hozzájuk beosztva voltak, kimerítő jelentést tegyenek.

VI-ik melléklet.

(1900. évi)

6 Egy a vezérkari minősültségű tanárokkal a tanfolyam parancsnok elnöklete alatt megtartandó értekezleten bizottságilag megállapítandó:

a) az egyes tantárgyakban (harcászati tanulmányutazáson) elért eredmény a tanárok által már beadott osztályzatok alapján; a «Harcászat»- és «Terep-(helyszín)-rajz»-nál ezenfelül a harcászati tanulmányutazás alkalmával, illetve a látrajzolás gyakorlatokon felmutatott haladás tekintetbevételével;

b) minden hallgatónál az «összeredmény» az egyes tantárgyakból (harcászati tanulmányutazásból) odaitélt eredmények és az illető képessége felől nyert összbenyomás alapján;

c) a javaslat a záróvizsga alkalmával beható vizsga alá vonandó azon hallgatókról, kik a bizottság véleménye szerint *valóságos* összteljesítményük alapján kedvezőbb bírálatban részesítendőek, mint a mi őket *alakilag* megilletné; végül

d) az egyes hallgatók alkalmassága a cs. és kir. hadiiskolába, tanári vagy segédtszti alkalmazásra, továbbá a cs. és kir. katonai földrajzi intézetbe való felvételre.

Ha szükségesnek mutatkozik, a határozat szavazás útján, mindig szótöbbséggel hozatik, minél az elnök két szavazattal bír.

A szavazási jogot és határozathozatalt gyakorolják:

a parancsnok feltétlenül, továbbá:

az a) pontra vonatkozólag a gyakorló csoportvezető és az illető tantárgy tanára; a b), c) és d) pontra vonatkozólag az egész bizottság.

A hallgatók teljesítménye az egyes tantárgyakban és a harcászati tanulmányutazás eredménye, valamint az összeredmény a

«jeles»,

«igen jó»,

«jó»,

«elégséges» vagy

«ki nem elégitő» osztályzatokkal jeleztetnek.

A hadiiskolába, tanári vagy segédtszti alkalmazásra, vagy a katonai földrajzi intézetbe való alkalmasság következőleg jelzendő:

a cs. és kir. hadiiskolába $\left\{ \begin{array}{l} \text{igen alkalmas,} \\ \text{alkalmas vagy} \\ \text{nem alkalmas} \end{array} \right\}$ mint 1-ső (2-ik, stb.);

tanári alkalmazásra (segéd- $\left\{ \begin{array}{l} \text{igen alkalmas,} \\ \text{alkalmas vagy} \\ \text{nem alkalmas.} \end{array} \right\}$
tszti alkalmazásra vagy a földrajzi intézetbe)

14. Záró-
vizsga.

Julius hó végén a felsőbb tiszti tanfolyam felett a honvédelmi minister rendelkezései szerinti záróvizsga tartatik, melynél valamennyi hallgató megbírálandó.

A záróvizsgához kirendelendő bizottság áll:

a) egy a honvédelmi minister által kijelölendő tábornok mint elnök;

b) a honvédelmi minister képviseletében a ministerium I. ügyesortjának főnöke vagy I. ügyosztályának vezetője, továbbá a honvéd főparancsnokság képviseletében annak I. vagy II. segédtszti, mint bizottsági tagok.

A záróvizsgán a tanfolyam parancsnoka és tanárai, beleértve azon szaktanárokat is, kik ezen utasítás 4. c) pontja szerint a Ludovika Akadémia állományához tartoznak, jelen lenni kötelesek.

A főreál iskolában záró vizsga miniszter l. 4. b. a, 63

A tanfolyam parancsnokság által a vizsgabizottságnak előterjesztendő:

- a) A 13. pont szerint szerkesztett jegyzőkönyv, 3 példányban;
- b) a naponkinti foglalkozásról szerkesztett napló (l. 11. pontot);
- c) a hallgatók által a tanfolyam alatt kidolgozott és a tanárok által véleményezett írásbeli dolgozatok és rajzok;
- d) a harcászati tanulmányutazáson kidolgozott feladatok;
- e) a gyakorló csoportok vezetőinek jelentései az egyes hallgatókról és
- f) a felvételi vizsga eredménye.

A vizsga módját és terjedelmét minden egyes tantárgyra és hallgatóra nézve a bizottság elnöke saját belátása szerint határozza meg; ő jelöli meg a tárgyat is, melyről a vizsgázóhoz kérdés intézendő.

A kérdés feltevésének módja általában az illető tanárra bízandó, az elnöknek és minden bizottsági tagnak azonban szabadságában áll közbevetett kérdéseket feltenni.

Ha az elnök egyes tantárgyakból írásbeli feladat megoldását rendeli el, ez a vizsgabizottság több tagjának jelenlétében előre meghatározott időben dolgozandó ki, azután a dolgozatok a szaktanárok által véleményezendők és a bizottság elnökének előterjesztendők.

Ugy a szóbeli, mint az esetleg elrendelt írásbeli vizsgáknál a hallgatók csak azon tansegédleteket használhatják, melyek nekik az illető szaktanár javaslatára rendelkezésre bocsáttatnak.

Azon hallgatók megítélése, kik a 13. c) pont alapján beható vizsga alá vonandók, szavazás útján történik, melyben a vizsgabizottság minden tagja részt vesz.

A záróvizsga befejezése után a bizottsági jegyzőkönyv (VI-ik melléklet) egy *VI-ik melléklet.* értekezleten a tett észleletek és hozott határozatok alapján kiegészítendő és az összes bizottsági tagok által aláírandó.

a 7. pontban előírt általános feladatok felbontásának megfélése / 1902. 28. 7. 11. 6045
 A záróvizsga alkalmával kivételesen oly tiszték is vizsgázandók, kik — a tanfolyam hallgatása nélkül — úgy a tanfolyamon előírt, mint a felvételi vizsgánál követt tananyagból való vizsga letétele által a végzett hallgatók részére biztosított kedvezmények elnyerésére törekcszenek. *15. A záróvizsga letétele a tanfolyam hallgatása nélkül.*

Ezen pályázók a záróvizsga letétele előtt a harcászati tanulmányutazáshoz beosztandók.

A folyamodványok *május hó 15-ig* terjesztendők elő a honvédelmi miniszternek.

Az egyes vizsgatárgyakban elért eredményt, valamint az összeredményt is, a vizsgabizottság szótöbbséggel állapítja meg, minél a tanfolyam parancsnoka és tanárai a vizsgabizottsággal szavaznak. Egyenlő szavazatarány mellett az elnök szavazata dönt.

A behívásból származó utazási költségek a kincstárt terhelik.

A záróvizsga befejezése után a vizsgabizottság elnöke a bizottsági jegyzőkönyvet 16. Jelentés 2 példányban felterjeszti a honvéd főparancsnokságnak, mely az egyik példányt a honvédelmi miniszternek megküldi. A 3-ik példány a tanfolyam parancsnokságnál megmarad. Ezen jegyzőkönyv előterjesztése alkalmával a vizsgabizottság elnöke egy szersmind esetleges külön javaslatait is megteszi. *16. Jelentés a záróvizsgáról; a bizottsági jegyzőkönyv előterjesztése.*

17. A tanfolyam ismétlése. A tanfolyam ismétlése nincs megengedve. Oly hallgatóknak, kik a gyakorlati foglalkozásban, megbizonyított betegség miatt, részt nem vehettek, a tanfolyam parancsnokság javaslata alapján alkalom nyújtandó, hogy azt a következő évben pótolhassák.
18. Az össz-eredmény is, a tanfolyam parancsnoksága által írásban tudtul adandó. Oszályozási kivonatok a bizottsági jegyzőkönyvből (VI. melléklet) nem szolgáltatandók ki. A hallgatók a záróvizsga befejezése után csapattesteikhez bevonulnak.
A tanf. befejeztével 2-3 het. szabadság a tanf. igazg. által engedélyezhető.
1901. évi 30. sz. R. K. 518/12/1. sz. Rörrendelések.
19. Gazdászati határozványok. A felsőbb tiszti tanfolyam oktatólagos gyakorlataira (kirándulásokra és tanulmányutazásra) a honvédelmi miniszter évenként egy általános összeget utal ki. A hallgatók az illetékekre nézve mint «tartósan» vezényeltek szerepelnek. A hallgatók a tanév tartamára fejenként havi 12 (tizenkettő) — az első fél hónapra pedig 6 (hat) — korona *tanszerátalányban* részesülnek, mely utóbbiból a rendszeresített tankönyveket és taneszközöket beszerezni tartoznak.

Vázlatos ismertetés

azon tárgyak anyagáról, melyből a m. kir. honvéd felsőbb tiszti tanfolyamba pályázó tisztek a felvételi vizsgát letenni kötelesek.

1. Földrajz.

A) *Általános földisme.*

- 8 A föld mozgásából eredő tümenények.
- 7 A tenger és a folyóvizek; ezek jellemző jelenségei.
- 2 A víz befolyása a földfelület szilárd részének alakjaira.
- 2 Az emelkedések jellemzése, hegy- és völgyképződés.
- 7 Az éghajlat főbb jelenségei.
- 7 Az előbb említett tényezők befolyása az etnographiai, topographiai és művelődési viszonyokra.

B) *Európa (fontosabb földrajzi viszonyainak általános ismerete):*

Talajdomborzat, folyórendszer és tengerpart jellemzése; az egyes területek politikai beosztása és köteleke.

Lakossági és művelődési viszonyok általában; a fontosabb helységek megjelölése.

Tansegédlet: Letoschek-Stadler: Mennyiségtani, általános phisikai és politikai földrajz; továbbá

Letoschek-Stadler: Európa földrajzának általános áttekintése.

Féldák a kérdésintézéshez: ~~általános geographische Skizze v. Uebersicht~~

1. A pusztaság fogalma. A pusztaság képződésének okai és sajátosságai. Egyes pusztaságok felsorolása a monarchiában és a szomszédos határállamokban.

2. Az adriai és joni tenger adott vázrajzára berajzolandók: a fontosabb kikötők és tengerparti városok, az államhatárok és a vázlaton ábrázolt folyóvizek nevei; a meredek és lapos partok megjelölése; a partmenti lakosság nemzetiségére vonatkozó adatok magyarázó jegyzetben felemlítendőek.

2. Alsóbb mennyiségtan.

1. Az alsóbb betűszámú tanítételeinek alkalmazása (1-ső és 2-od fokú határozott egyenletek).

2. Az alsóbb mértan tanítételeinek alkalmazása.

3. A sík háromszög tanítételeinek alkalmazása.

Tansegédlet: Fr. Kiss Károly: Algebra a középiskolák számára és ugyanattól: Mértan a középiskolák felsőbb osztályai számára.

Példák a kérdésintézéshez:

1. Egy gyalogsági osztag és egy e mögött 1000 lépésnyire levő lovassági osztag egyszerre indulnak el, és ugyanegy irányban párhuzamos utakon lépésben haladnak; mely időpontban fogja a lovassági osztag a gyalogsági osztagot 500 lépéssel megelőzni?

2. Két derékszögű háromszögben, melyek átfogói között 7 cm. különbség van, egyik-egyik befogó 8 cm.; a másik két befogó között 9 cm. különbség van.

Mily nagyok az ismeretlen oldalak?

3. Egy 5^o-os lejtőre egy röppálya 8^o becsapódási szög alatt esik le. A cél terepszöge 2^o. (Lásd a csatolt vázlatot.)

Mily nagy a rajzban megjelölt pásztázott tér, ha a cél magassága 1.8 m.?

3. Fegyvertan.

A fegyverutasításoknak, a gyalogsági lövőutasításnak, továbbá a gyalogsági, lovassági és tüzérségi gyakorlati szabályzatokból, valamint az «Artillerie-Unterricht für die k. und k. Feldartillerie» című német szolgálati könyvből a lövészetre vonatkozó részeknek ismerete.

A vizsga szóbeli.

4. Utásztan.

1. *Földmunkák* és pedig: földkiemelés, földhordás, földfeltöltés.

2. *Burkolati munkák*: föld- (gyep), fa- (rőzse), kőburkolatok és azok általános alkalmazása.

3. *Tábormunkák*: Elhelyezés, vízzel való ellátás, főzőberendezések és tábori pótsütőkemenczék, egészségügyi intézkedések és táborösszeköttetések.

4. *Utépítés*: műutak tervezése és építésmódja. Oszlop- és ütközet utak kiszemelése és készítése; műutak megszakítása és szétrombolása, azok kijávítása és ideiglenes helyreállítása.

5. *Vasutak*: építési módjuk és különleges berendezésük általános ismerete. A vasutak járhatatlanná tétele és helyreállítása. Szállítható tábori vasutak.

6. *Vízutak*: víziutak megszakítása.

7. *Folyón való átkelések*: az átkelések és átkelési eszközök általános beosztása. Átkelési helyeknek szemrevételezése és kiválasztása a csapatok részére. Természetes átkelések. Az áthajózás nemei és alkalmazása. Hidak és bürük általános beosztása. Táborszerűen építendő fahidak jellemzése. Az aljzat nélküli, az álló és uszó aljzattal bíró hidak általánosságban. A hidak megvizsgálása, kijávítása, megerősítése és biztosítása. A hidak megszakítása, szétrombolása és helyreállítása.

8. *Hadihid anyag*: A hadi hidkészlet összeállítása és oszthatósága; a hidkészletek beosztása háboruban, személyzettel és fogatokkal való ellátása; hidalakok és azok jellemzése. Bakhidak száraz akadályokon, vizeken keresztül. Könnyű és nehéz ponton hidak, vegyes hidak, átéreszek. Hadihidak előállításához szükséges idő. A hadihid anyagok használata az áthajózáshoz. A csapatok átkelésének keresztülvitele.

9. *Távírók*: távíróvonalak hasznavehetetlenné tétele. Elrombolt vagy egyébként hasznavehetetlenné lett távíróösszeköttetések helyreállítása. Tábori távíró vonalak építése.

Tanszegédlet: Ripper-Stadler: Vezérfonal az utászszolgálat oktatására. (A cs. és kir. közös hadügyminisztérium meghagyásából szerkesztett könyv magyar fordítása.)

Példák a kérdésintézéshez:

1. Az adott vázrajzon megjelölt irányban egy hadihidhoz vezető oszloput építendő. Munkaerő: egy három zászlóaljából álló gyalog ezred utász osztaga és egy gyalog század.

2. Egy gyalog ezred utászosztaga által a vázrajzban ábrázolt fahíd; a) megszakítandó, b) lerombolandó. Eljárás mindkét esetben.

3. Az *AB* folyószakaszon (lásd a vázlatot) egy zászlóaljából, két lovas századból és két lövegből (lőszerkocsival) álló különítmény hajón átszállítandó; rendelkezésre áll egy könnyű hadi hidkészslet és $\frac{1}{2}$ utász század.

Az áthajózási hely megválasztása, az áthajózási anyag használatának módja, körülbelüli időszükséglet.

5. Történelem.

Az anyag kiterjed:

az általános történelem új korára, a westphali békekötéstől az első francia forradalomig 1648—1789, és a legújabb korra, az első francia forradalomtól a jelenkorig; Magyarország történelmét illetőleg az 1648 előtti kort is beleértve.

A vizsga szóbeli.

Tansegédlet: Buzna: Általános történelem II. és III. Rész, továbbá

Mangold: Magyarország oknyomozó történelme.

6. Írásbeli dolgozat.

Egy, az általános műveltségi ismeretekből vett témáról, az írásban való gondolatkifejezés megítélésére.

Ezen dolgozat azt célozza, hogy a pályázó általános műveltségi fokáról, ítélőképességéről és gondolkodási tevékenységéről, valamint a felől, vajjon képes-e gondolatait logikailag helyes, határozott és az irány követelményeinek megfelelő alakban kifejezni, — lehetőleg helyes ítélet legyen alkotható.

A témák az általános műveltség és tudás *valamennyi* ágaiból vétetnek; azok tárgyalásánál nem részletismeretek kifejtése, hanem a képességnek a fenebb említett értelemben való felmutatása a fődolog.

A pályázó a kidolgozandó témát egy ilyeneket tartalmazó jegyzékből szabadon választja. Ezen témák a következőkre vonatkoznak:

alapigazságok az erkölcsstanból (ethika);

értekezések fontos találmányokról és felfedezésekről, a művelődés terén mutatkozó nevezetes jelenségekről (művelődés történelme);

a földrajzi viszonyok által egyes területek és államok fejlődésére gyakorolt befolyás méltánylása (művelődési földrajz);

közmondások és költőies kifejezések illusztrálása, tekintettel a katonai hivatásra;

hazafias tartalmu témák;

az ország- és népismeretbe vágó kérdések tárgyalása;

nemzetgazdasági kérdések megvilágítása;

természeti tünemények és természeti törvények fejtegetése általánosságban (természettudományok);

elmékedések a hadügynek összefüggéséről az állam és társadalom jelenségeivel régebbi és újabb időben (hadügy és hadseregszervezet) stb.

Féldák a témák összeállításához

1. A ki parancsolni akar, annak meg kell tanulnia magán uralkodnia.

2. A jelenlegi közlekedési eszközök jelentősége a művelődés haladására.

3. A földrajzi viszonyok befolyása valamely ország lakóira.

4. Megvilágítandók Kisfaludy K. következő szavai: «Mindent fontolva tég, kevésből sokat végy».

5. A történetírás jelentősége a hazafias érzület felkeltésére és fejlesztésére.

6. Hogyan keletkeztek, illetve keletkeznek nagy városok? Nagy városok befolyása a művelődési viszonyokra és az állami életre.

7. Az ember harcban a természet erőivel stb.

7. Német nyelv.

Olvasás, egyszerűbb olvasmány szó- és írásbeli fordítása, továbbá tollbamondás utáni írás a felől való meggyőződés céljából, hogy a pályázó mily mérvben felel meg az «Utasítás» 7. c) pontja alatt megállapított feltételeknek.

8. Francia nyelv.

Olvasás és igen egyszerű olvasmányok lefordítása francziából magyarra.

Általános megjegyzés: Az írásban (grafikailag) adandó feleletek kidolgozása mindig felügyelet alatt történik.

Vázlatos ismertetés

azon tárgyak anyagáról, melyből a m. kir. honvéd felsőbb tiszti tanfolyamba pályázó tisztek a **felvételi vizsgát** letenni kötelesek.

1. Földrajz.

A) *A csillagászati és mennyiség-tani földrajz fontosabb alapelveinek ismerete:*

1. A föld helyzete és viszonya a többi égitestekhez, a föld és éggömb beosztása, a földgömb nagysága és alakja, egy pont földrajzi fekvésének meghatározása.

A föld mozgásából keletkező tünemények.

2. A szárazföld- és vizeknek a föld felületén való viszonya és elosztása.

A föld felületének összetétele nagyobb vonásokban, minden földtani részlet nélkül. A földtani viszonyoknak a talajemelkedések külső alakjára és a föld felső rétegére való befolyása.

3. Viz, annak folyékony és fagyott állapotban való előfordulása.

A legfőbb jelenségek a folyó és álló vizeknél. A víz befolyása a földfelület szilárd részére (erozió, denudatió, lerakódások) stb.

4. Az éghajlat főbb alapelvei. Égaljövök; elemek, melyektől egy vidék éghajlata függ és befolyásoltatik.

Az éghajlat befolyása a szerves életre és a művelődési viszonyokra.

B) *Európa fontosabb földrajzi viszonyainak általános ismerete:*

Talajdomborzat, folyórendszer és tengerpart jellemzése; az egyes területek politikai beosztása és köteléke. Lakossági és művelődési viszonyok általában; a fontosabb helységek megjelölése.

(Az adott kérdésekre a felelet részben grafikailag, részben szóbelileg adandó).

Építet: Staeller-Litoschek: Mennyiség-tani, általános fizikai és politikai földrajz, továbbá Észak-Európa földrajza. Földök a kérdésintézéshez:

1. A hőnek a földfelületen való elosztására vonatkozó általános törvények. Módosulások, melyeket egy terület szigetszerű vagy szárazföldi fekvése és talajdomborzata annak hőmérséki viszonyaiban előidéznek. Középmérséklet, egyenhevű vonalak.

2. A pyrenäi félsziget körvonalainak, folyóhálózatának és talajalakzatainak ábrázolása nagyban. A legnevezetesebb tengerparti városok.

Adatok a területről, a néprajzi viszonyokról és a művelődésről általánosságban. Stb.

Megjegyzés a 2. kérdőponthoz: a grafikailag adandó felelet esetleg a vizsgakérdéshez mellékelt lapon, mely a szükséges támpontokat tartalmazza, dolgozandó ki.

2. Alsóbb mennyiségtan

a gömbháromszögtan és a kupmetszeteket bezárólag.

Az alsóbb betűszám-tan tantételeinek alkalmazása (1-ső és 2-od fokú határozott egyenletek, haladványok).

Az alsóbb mértan tantételeinek alkalmazása.

A sík háromszögtan tantételeinek alkalmazása.

A gömbháromszögtan tantételeinek alkalmazása.

A sík elemző mértanból azon tantételek alkalmazása, melyek a pont, az egyenes, a kör és a parabolára vonatkoznak.

A vizsga szóbeli vagy írásbeli.

Tansegédlet:

~~Betűszám-tan és mértan dr. Lutter N. tól.~~

Dr. Kiss Károly Algebra

Példák a kérdésintézéshez:

1. Egy gyalogsági osztag és egy e mögött 1000 lépésnyire levő lovassági osztag egyszerre indulnak el, és ugyanegy irányban párhuzamos utakon lépésben haladnak; mely időpontban fogja a lovassági osztag a gyalogsági osztagot 500 lépéssel megelőzni?

2. Egy 4 m. magas fal mögött a talaj 3°-nyi hajlás alatt egyenletesen emelkedik. A fal felső szélét érintő lövedék hol csapódik a földre, feltéve, hogy ezen lövedék 6°-nyi hajlással esik a vízszintes felé és a röppálya utolsó része egyenes vonalnak tekintetik.

3. Egy görbe vonal (röppálya) egyenlete a derékszögű koordinata rendszerre vonatkoztatva, a következő:

$$y = -0.0000258 x^2$$

A görbe vonal pontonként megszerkesztendő; ezenfelül megjelölendő azon abszcissa, mely az $y = -1.5$ ordinatának megfelel.

Megjegyzés: A háromszögtanból okvetlenül egy kérdés intézendő.

A szükséges mennyiségtani képletek a vizsga alkalmával rendelkezésre bocsátandó segédletekből veendő ki.

3. Fegyvertan.

A fegyver- és lőtasításnak, továbbá a gyalogsági, lovassági és tüzérségi gyakorlati szabályzatokból és az «Artillerie-Unterricht für Unterofficiere und Vormeister der Feldbatterien» szolgálati könyvből (G. 42) a lövészetre vonatkozó részeknek ismerete.

A vizsga szóbeli.

4. Utásztan.

Bevetés. Az utásztan fogalma és célja. Az utászmunkálatok keresztülviteléhez szükséges előismeretek (kitűzés, kimérés, szintezés és vázolás).

A táborban használható építőanyagoknak (föld, kő, fa [rőzse], ércz) ismerete, előállítás, illetve nyerése és alkalmazása. A kötélmű ismerete és alkalmazása.

Földmunkák és pedig: a föld kiemelése, továbbítása és töltése.

A fa- előkészítés és összeköttetés általános ismerete.

A burkolatok készítésének: fa- [rőzse], föld-, kőburkolat és azok általános alkalmazásának ismerete.

611. sz.

el. H. sz. 99.

1. 4. sz. (P. K.)

1899.

611. sz.

el. H. sz. 99.

1. 4. sz. (P. K.)

1899.

1. *Földmunkák* és pedig: földkiemelés, földhordás, földfeltöltés.
2. *Burkolati munkák*: föld- (gyep), fa- (rőzse), kő burkolatok és azok általános alkalmazása.
3. *Tábormunkák*: Elhelyezés, vízzel való ellátás, főzőberendezések és tábori pótsütőkemenczék, egészségügyi intézkedések és táborösszeköttetések.
4. *Utépítés*: műutak tervezése és építésmódja. Oszlop- és ütközet utak kiszemelése és készítése; műutak megszakítása és szétrombolása, azok kijavitása és ideiglenes helyreállítása.
5. *Vasutak*: építési módjuk és különleges berendezésük általános ismerete. A vasutak járhatatlanná tétele és helyreállítása. Szállítható tábori vasutak.
6. *Vízutak*: víziutak megszakítása.
7. *Folyón való átkelések*: az átkelések és átkelési eszközök általános beosztása. Átkelési helyeknek szemrevételezése és kiválasztása a csapatok részére. Természetes átkelések. Az áthajózás nemei és alkalmazása. Hidak és bürük általános beosztása. Táborszerűen építendő fahidak jellemzése. Az aljzat nélküli, az álló és uszó aljzattal bíró hidak általánosságban. A hidak megvizsgálása, kijavitása, megerősítése és biztosítása. A hidak megszakítása, szétrombolása és helyreállítása.
8. *Hadihid anyag*: A hadi hidkészlet összeállítása és oszthatósága; a hidkészletek beosztása háboruban, személyzettel és fogatokkal való ellátása; hidalakok és azok jellemzése. Bakhidak száraz akadályokon, vizeken keresztül. Könnyű és nehéz ponton hidak, vegyes hidak, átereszek. Hadihidak előállításához szükséges idő. A hadihid anyagok használata az áthajózáshoz. A csapatok átkelésének keresztül vitele.
9. *Távírók*: távíróvonalak hasznavehetetlenné tétele. Elrombolt vagy egyébként hasznavehetetlenné lett távíróösszeköttetések helyreállítása. Tábori távíró vonalak építése.

Tansegédlet.

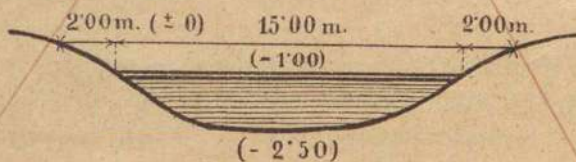
«Vezérfonal az utászszolgálat oktatására» (A cs. és kir. közös hadügyministerium meghagyásából szerkesztett könyv magyar fordítása.)

Ezen felül követeltetik:

..... távíróvonalak megszakítása vagy szétrombolása.

2. A mű- és egyéb utak beosztása, tekintettel a felülépitményre. Meghatározott utvonal megvizsgálása a használhatóság szempontjából.

3. Az itt ábrázolt akadályon át 1'00 m. szélességű gyaloghíd (bürü) készítendő. Rendelkezésre állanak: 5'50 m. hosszú, $\frac{12}{13}$ cm.-nyi gerendák, továbbá 2 cm. vastagságú deszkák és 8—10 cm. vastagságú karók, végül egy zászlóalj utászosztága.



5. Általános történelem

1648-tól a jelenkorig.

Az anyag kiterjed:

az általános történelem új korára, a westphali békekötéstől az első francia forradalomig 1648—1789, és a legújabb korra, az első francia forradalomtól a jelenkorig, és Magyarország történelme az 1648-é előtti kortól is beleértve, 2. rész. T. H. 1900

A vizsga szóbeli.

Tansegédlet:

Ribáry: Világtörténelem: Újkor. *F*

Magyarország oknyomozó történelme Mangoldtól.

F Mangoldt Lejzer: Világtörténelem Újkor és legújabb kor 1-3 kötet 12. rész. T. H. 1900.

6. Írásbeli dolgozat

egy, az általános műveltségi ismeretekből vett témáról, az írásban való gondolat kifejezés megítélésére.

Ezen dolgozat azt célozza, hogy a pályázó általános műveltségi fokáról, ítélőképességéről és gondolkodási tevékenységéről, valamint a felől, vajjon képes-e gondolatait logikailag helyes, határozott és az irány követelményeinek megfelelő alakban kifejezni, — lehetőleg helyes ítélet legyen alkotható.

A témák az általános műveltség és tudás *valamennyi* ágaiból vétetnek; azok tárgyalásánál nem részletismeretek kifejtése, hanem a képességnek a fenebb említett értelemben való felmutatása a fődolog.

A pályázó a kidolgozandó témát egy ilyeneket tartalmazó jegyzékből szabadon választja. Ezen témák a következőkre vonatkoznak:

- alapigazságok az erkölcstanból (ethika);
- értekezések fontos találmányokról és felfedezésekről, a művelődés terén mutatkozó nevezetes jelenségekről (művelődés történelme);
- a földrajzi viszonyok által egyes területek és államok fejlődésére gyakorolt befolyás méltánylása (művelődési földrajz);
- közmondások és költőies kifejezések illusztrálása, tekintettel a katonai hivatásra; hazafias tartalmu témák;
- az ország- és népismeretbe vágó kérdések tárgyalása;
- nemzetgazdasági kérdések megvilágítása;
- természeti tünemények és természeti törvények fejtegetése általánosságban (természettudományok);

elmélgedések a hadügynek összefüggéséről az állam és társadalom jelenségeivel régebbi és újabb időben (hadügy és hadseregszervezet) stb.

Példák a témák összeállításához:

1. Késedelem: veszedelem (vagy: nem mindig tollal, fegyverrel is irnak törvényt stb.)
2. A jelenlegi közlekedési eszközök jelentősége a művelődés haladására.
3. A földrajzi viszonyok befolyása valamely ország lakóira.
4. Megvilágítandók Kisfaludy K. következő szavai: «Mindent fontolva tégy, kevésből sokat végy.»
5. A történetírás jelentősége a hazafias érzület felkeltésére és terjesztésére.
6. Hogyan keletkeztek, illetve keletkeznek nagy városok? Nagy városok befolyása a művelődési viszonyokra és az állami életre.
7. Az ember harcban a természet erőivel stb.

7. Német nyelv.

Olvásás, egyszerűbb olvasmány szó- és írásbeli fordítása, továbbá tollbamondás utáni írás a felől való meggyőződés czéljából, hogy a pályázó mily mérvben felel meg az «Utasítás» 7. c) pontja alatt megállapított feltételeknek.

8. Francia nyelv.

Olvásás és igen egyszerű olvasmányok lefordítása francziából magyarra.

Általános megjegyzés: Az írásban (grafikailag) adandó feleletek kidolgozása mindig felügyelet alatt történik.

.....szám.

B e a d v á n y

a m. kir. honvéd felsőbb tiszti tanfolyamba jelentkező, alább nevezett tisztekről.

Csapattest	Rendi fokozat	Rang	N é v	Összes szol- gálati idő	Tiszti szol- gálati idő	Mint tiszt a századnál teljesített szolgálati idő tartama	Egyéb szolgálatokban és alkalmazásokban töltött idő	A születés éve	Egészségi körülmények	A m. kir. honvédségbe való belépés előtt és után végzett tanul- mányai (iskolái)	A német nyelvnek szó- ban és írásban mily- mértékben való ismer- ete	V é l e m é n y e z é s a				Megjegyzés
				r é s z é r ő l												
				csapattest parancsnok	a dandár- parancsnok							a lovassági felügyelő	a honv. ke- rületi pa- rancsnok	a honvéd főparancs- nokság		
1	2	3	4	18. év október hó végével	év hó	év hó	7	8	9	10	11	12	13	14		

Megjegyzés: A 12. rovat kitöltésénél határozott kifejezés adandó annak, mennyiben felel meg a pályázó az Utasítás 7. c) pontja alatti feltételnek. A beadványokhoz a pályázók büntetési jegyzőkönyv kivonatai — melyek használat után az illető parancsnokságoknak vissza fognak adni — csatolandók.

Kelt.....

Alíírás.

.....szhoz.

Vizsgajegyzőkönyv

az 18..... évben megtartott felvételi vizsga eredményéről.

A pályázó		Annak idején	Vizsgaeredmény az egyes tárgyakban						Összeredmény szerint a felsőbb tiszti tanfolyamba való felvételre	A felvételi vizsga ismételése	Különös megjegyzések					
csapatteste	rendi fokozata		neve	katonai akadémia növendéke	lud. akad. tisztképző tanfolyamának (vagyamely hadapródiskolának) növendéke	egyévt. önkéntes	írástudás	franczia nyelv				német nyelv	írásban	szóban	franczia nyelv	kiválóan alkalmas
1	2	3	4	5						6	7	8	9		10	

Megjegyzés: Ismétlő vizsgánál elért osztályozó jelzetek vörös tintával irandók.

Kelt.....

A vizsgabizottság.

(Papíralak: nagy írodai iv.)

Tanterv

a m. kir. honvéd felsőbb tiszti tanfolyam számára.

1. Hadseregszervezet.

Az osztrák-magyar monarchia egész fegyveres erejének felépítése és tagozódása békében és háboruban.

Első sorban a fegyveres erő rendeltetésének, tagozódásának és összeállításának teljes megértése követelendő, ellenben az emlékező tehetség megterhelése lehetőleg korlátozandó (pl. az alosztályok állományviszonyai, egy hadosztály, egy hadtest számereje háboruban csak általában).

Hetenkinti tanórák: 2.

Tansegédlet: Glückmann: Heerwesen der österr. ung. Monarchie és Glückmann-Vágó: Az osztrák-magyar monarchia hadainak szervezete. A Ludovika Akadémia számára.

2. A három fő fegyvernem gyakorlati szabályzatai, Szolgálati szabályzat II. rész és harcászata.

1. Gyakorlati szabályzat a m. kir. honvéd gyalogság számára.

A ~~Bevezetésből~~ a «Parancsnok» című fejezet.

Az I-ső Részből:

II-VI-ik fejezet.

A ~~II-ik Rész~~ } marad.

teljtartalmulag.

2. Gyakorlati szabályzat a m. kir. honvéd lovasság számára.

Az I-ső Részből:

A II. fejezetből a 23-ik §. «Jármódok (ütemek) és ezek alkalmazása», továbbá a VI. szakasz: «Kiképzés sorban és szakaszban», a mennyire ezen szakasz határozványainak ismerete a II. Rész határozványainak teljes megértéséhez szükséges.

A II. Rész:

teljtartalmulag, a VI. fejezet kivételével.

3. Gyakorlati szabályzat a cs. és kir. tüzérség számára.

A III. Részből:

I. szakasz: Az 1., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 11., 14. és 15. §-ok lényegesebb határozványai; ezenkívül az «Artillerie-Unterricht für die k. und k. Feldartillerie» idevágó határozványai.

II., III. és IV. szakasz: teljertalmulag.

Az V. Részből:*)

«A hegyi üteg felállítására és mozgására vonatkozó szabályok» teljertalmulag a «Tiszteletadások» kivételével.

«A hegyi tüzérség harcztvékenysége» teljertalmulag.

4. Szolgálati szabályzat a m. kir. honvédség számára.

II. Rész: A XXVI. és XXVII. fejezet kivételével teljertalmulag.

Tansegédletek: a felsorolt szabályzatok.

5) A harcztvetben a három fő fegyvernem összműködésének és harcztmódjának ismerete képezi a tansegédlt. Harcztveti feladatok (írásbeliek, továbbá szóbeliek a hadijáték-terveken) megoldásánál a terepnek és a feladatnak megfelelő nagyságu, lovas és tüzér osztagokkal ellátott, legfölyjebb egy gyalog dandár erejü különítmények és ütközetestoportok veendök alapul. *Gy. hadosztályi tansegédlt. honvédségben való*

Hetenkinti tanórák: 6, ezenfelül a téli tanidőszakban 2 óra hadijátékra, nyáron hetenkint 1 nap harcztveti dolgozatokra (részint írásbeli, részint szóbeli) a szabadban (kedvezőtlen időjárás esetén a szobában).

3. Földrajz.

Közép-Európa földrajzának beható ismerete.

Az egyes országok területe; talajdomborzat, a fontosabb hegylánczok és hegysségek kiemelésével és jellemzésével.

A folyamrendszer általában, ennek jellemzése; a jelentékenyebb folyók megnevezése.

Adatok az átfutó nagy közlekedési vonalokról és fontosabb hegyi átjárókról. A szárazföldi közlekedési vonalak általános jellege. Nagyobb vízi utak. Az osztrák-magyar monarchia vasuthálózata, vasuti föösszeköttetések a szomszédos területekkel.

A lakosság sűrűsége, műveltségi foka, nemzetisége és fölyb keresetforrásai.

Az egyes területek fölyb termékei általánosságban.

Nagyobb városok és várak, a mennyire utöbbiak általánosan ismeretesek.

Hetenkinti tanórák: 2 $\frac{1}{2}$.

Tansegédletek: Kish. terben: Geographische Skizzen 1. 2. 3. u. 4. u. 5.

4. Hadtörténelem.

A legujabb kor hadtörténelme különös tekintettel a következő háborukra és hadjáratokra:

Bonaparte tábornok 1796. évi hadjárata Beaulieu ellen Olaszországban;

Károly főherceg 1796. évi hadjárata Németországban;

a Bonaparte által 1797-ben és 1800-ban viselt háboruk, továbbá az 1799. évi svájci és olaszországi háboruk;

az 1805. és 1809. évi hadi események;

*) Jelenleg az 1878. évi kiadásu szabályzat IV. Részé.

- az 1813. évi tavaszi és őszi hadjáratok ;
- az 1814. évi franciaországi háború ;
- Radetzky 1848–49. évi hadjáratai ;
- az 1859. évi olaszországi hadjárat ;
- az 1864. évi hadjárat Dániában ;
- az 1866. évi csehországi hadjárat ;
- az 1866. évi olaszországi hadjárat ;
- az 1870–71. évi hadjárat Franciaországban ;
- Bosznia és Hercegovina elfoglalása 1878-ban.

Főlégszám adatok vagy helységnevek mellőzendők és csak annyit kell követelni, hogy a hallgatók a hadműveletek menetét nagyban, valamint a fontosabb összeköttetéseket egy térképen (Horsetzky-féle vagy hasonló vázlatokon, esetleg ezen vázlatokról néhány vonással a táblára vetett rajzon) megmagyarázni képesek legyenek. Az előadás a tényleg megtörtént eseményekre szorítkozzék ; mindennemű bírálattól elvileg eltekintendő.

Külön a hallgatók által készített vázlatok nem követelendők.

Hetenkinti tanórak: $2\frac{1}{2}$.

Tansegédlet: Breit: Az egyetemes hadtörténelem vázlata. II. kötet.

Horsetzky: Kriegsgeschichtliche Übersicht der wichtigsten Feldzüge der letzten hundert Jahre.

5. Tereptan, terepábrázolás, terep- (helyszin-) rajz és földmértan.

1. Vetületi módok és azok alkalmazása, mértékek és azok szerkesztése, keresztmetszetek.
2. A különféle terepidomok jellegzése, egyenként és összefüggésben.
3. Vizek jellegzése.
4. A közlekedési vonalak különböző nemének jellegzése.
5. A terepidomok ábrázolásának különféle módjai; azok összehasonlító megbírálása.
6. Az osztrák-magyar monarchia haderejénél tábori használatra rendszeresített térképek jellegzése.
7. A földmértan elemi feladatai, mint egyenes vonalak és szögek kitűzése és mérése.
8. Alapműveletek a mérőasztallal; a háromszöghálózat célja és alkotása.
9. Magasságmérés és szintezés; ennek célja és keresztülviteli módjai.
10. A tachymetria célja, az eljárás vázlatása.
11. Hegyrészek és tereprészletek ábrázolása domborminták után.

Hetenkinti tanórak: $3\frac{1}{2}$.

Tansegédlet: Nagy László: Tereptan; Terep ábrázolástan.

Balás György: Alsóbb földmértan.

6. Fegyvertan.

1. A lövedékek elvi berendezésének magyarázata; a lövedékek leírása, hatása és használata.
2. A kézi lőfegyverek és lövegek csöveinek anyaga és belső berendezése; a csövek összehasonlítása lövedékvezetés tekintetében; a szerkezet befolyása a lőtávra, a löszabotosságra és a röppálya alakjára.

3. A jelenleg használatban levő löfegyverek és lövegek závárzatainak elvi berendezése; összehasonlító bírálat.

4. Elvi különbségek hegyi, táborig, vár-, ostrom- és partilövegek közt; a különböző ürméretekek okai.

5. A löveg mint járómű; a táborig, vár- és ostromlövegek állványainak elvi berendezése, a járóművek nemei.

6. A kézi löfegyver iránt támasztott követelmények; a használatban levő kézi löfegyverek elvi berendezése; berendezésük és hatásképességük összehasonlítása, különös tekintettel az osztrák-magyar monarchiában rendszeresítettekre.

7. Az európai nagyhatalmak táborig lövegeinek, valamint az osztrák-magyar monarchiában rendszeresített vár-, ostrom- és szórólövegeknek elvi berendezése.

Hetenkinti tanórák: 2.

Tansegédlet: Marschner: Lehrbuch der Waffenlehre zum Gebrauche an den k. u. k. Militär-Akademien.

Müller-Marschner: Fegyvertan a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia számára.

7. Erődtéstan és várharcz.

1. A futólagos, erősített és állandó erődtvények feladata és elvi berendezése.

2. Csataterek futólagos megerősítése.

3. A várharcz alapvonalai.

4. A gyalogsági és lovassági utászok műszaki szolgálati utasításai, a mennyiben azok az erődtési munkálatokra vonatkoznak.

Hetenkinti tanórák: 1½.

Tansegédlet: Brunner: Vezérfonal a táborig erődtés oktatására; Állandó erődtés és Várharcz (fordította: Nagy).

8. Német nyelv és katonai irálytan.

Olvasmányok és gyakorlatok az előadásban, melyek tárgya katonai tartalmu, mintaszerűen szerkesztett irodalmi művekből vevendő; továbbá gyakorlatok katonai beszédek tartásában.

Levéliírás alantos, előljárog és egyenrangu viszonyban. Leírások és ismertetések különös tekintettel katonai tárgyakra.

Írásbeli dolgozatok, melyek hivatalos tárgyalásoknál alapul szolgálnak, u. m. tényvázlatok, jegyzőkönyvek stb.; szolgálati levelezés alárendelt, előljárog és egyenrangu viszonyban, különösen oly tárgyakról, melyek egyes személyeket illetőleg és az alosztályok ügykezelésében leggyakrabban előfordulnak. A «Geschäftsordnung für das k. u. k. Heer» alapvonalai; utmutatás egy csapat-segédtszti iroda vezetésében; gyakorlatok táblázatok készítésében.

A főszuly a katonai irálytannál is a német nyelvben való tökéletesítésre fektetendő.

Hetenkinti tanórák: 4. 3

10. Francia nyelv.

Oly terjedelemben adandó elő, hogy a hallgatók:

a) folyékonyan olvasni és a francziából magyarra és németre fordítani.

b) magyarból és németből írásban francziára fordítani és
 c) tollbamondás után francia nyelven helyesen írni tudjanak.
 Hetenkinti tanórák: $2\frac{1}{2}$.

Tansegédlet: Ploetz: Elemi francia nyelvten;
 Bréant: Lectures militaires.

10. Vivás.

A hallgatók ügyessége a kardvivásban fokozandó.
 Hetenkénti tanóra: 1.

11. Lovaglás.

A hallgatók a lovasított gyalogsági tiszt részére szükséges mérvben képezendők ki.
 Hetenkinti tanórák: 3, a nyári tanidőszakban 2 és ezenfelül minden 2-ik héten egy nagyobb lovaglás a szabadban, harcászati feladattal kapcsolatosan (lásd «Harczászat»-ot).

Általános megjegyzés.

A «Harczászat» és «Hadsereg-szervezet», valamint a «Fegyvertan» és «Katonai iránytan» váltakozva magyar és német nyelven adandók elő, a többi kizárólag magyar nyelven előadandó tantárgyakban pedig a műkifejezések német nyelven is megkövetelendők.

Minthogy a hallgatók az egyes tantárgyakból való osztályozásnál első sorban az azokban tényleg felmutatott ismereteik alapján ítélendők meg, másrészt a kitűzött tanczél biztosítása érdekében is: a megbeszélések és vizsgák a váltakozva magyar és német nyelven előadandó tantárgyakból oly hallgatókkal, kik gondolataikat németül nem a helyes alakban vagy csak nehezen képesek kifejezni, a szükséghez képest magyarul és németül tartandók meg; azon hallgatóktól ellenben, kik a német nyelvben jártasok és a hadiiskolába való felvételre is pályáznak, feltétlenül megkövetelendő, hogy ők (az említett tantárgyakból) magukat német nyelven is a tanczélnek megfelelően kifejezni képesek legyenek, mihez képest velük a megbeszélések ezen tantárgyakból főképen német nyelven tartandók.

4. Hadtörténelem.

A legujabb kor hadtörténelme különös tekintettel a következő háborukra és hadjáratokra:

Bonaparte tábornok 1796. évi hadjárata Beaulieu ellen Olaszországban;

Károly főherceg 1796. évi hadjárata Németországban;

a Bonaparte által 1797-ben és 1800-ban viselt háborúk, továbbá az 1797-es svájci és olaszországi háborúk;

az 1805. és 1809. évi hadi események;

az 1813. évi tavaszi és őszi hadjáratok;

az 1814. évi franciaországi háború;

Radetzky 1848—49. évi hadjárata

az 1859. évi olaszországi háború **1859-es tiszti tanfolyam számára.**

az 1864. évi hadjárata

az 1866. évi háború

az 1866.

1. Hadseregszervezet.

Ausztrák-magyar monarchia egész fegyveres erejének felépítése és tagozódása a háború és háborúban.

Először a fegyveres erő rendeltetésének, tagozódásának és összeállításának megértése követelendő, ellenben az emlékező tehetség megterhelése lehetőleg elkerülendő, pl. az alosztályok állományviszonyai, egy hadosztály, egy hadtest számában háborúban csak általánosan.

Hetenkinti tanórák: 2.

Tansegédlet: Görtz-féle Heerwesen.

A három főnem gyakorlati szabályzatai, Szolgálati szabályzat II. rész és harcászati.

a) Gyakorlati szabályzat a m. kir. honvéd gyalogság számára. 1889-ik évi kiadás. A Bevezetésből a «Parancsok» című fejezet.

Az I-ső részből:

VI-ik fejezet.

A II-ik rész:

tartalmulag.

b) Gyakorlati szabályzat a m. kir. honvéd lovasság számára. 1889-ik (német 7-ik) évi kiadás.

Az I-ső részből:

I. fejezet, 23-ik §. «Jármódok és ezek alkalmazása».

VII. szakasz. «A lovas kiképzése sorban és szakaszban» 68. §-t. Ennyire ezen szakasz határozványainak ismerete a teljes értéséhez szükséges.

A II. rész:

tartalmulag, az I. függelék kivételével.

c) Gyakorlati szabályzat a cs. es kir. tüzérség számára. 1880. évi kiadás.

A II-ik részből:

I-ső fejezet. 1. §. «Jármódok és ezek alkalmazása».

II-ik fejezet. 57. és 63. §§. «A kezelő legénység számára és felállítása», 4. szakasz:

«Tűzharc» a kezelés részletezése nélkül.

IV-ik fejezet. «Szabályok egy lövegszakasz kiképzésére és vezetésére nézve» — az 5. szakasz kivételével — oly mérvben, a mennyire ezen fejezet határozványainak ismerete az V. fejezet határozványainak teljes megértéséhez szükséges.

fejezet. «Szabályok egy üteg kiképzésére és vezetésére nézve», teljtartalmulag, az 5. szakasz kivételével.

fejezet. «Szabályok egy tüzérezred (lovagló ütegosztály) és nagyobb tüzérségi testek kiképzésére és vezetésére nézve», teljtartalmulag a 6. és 8. szakaszok kivételével.

VIII-ik fejezet. «Harczvékenység és eljárás a tábori tüzérség harcászati kiképzésénél», teljtartalmulag.

A IV-ik részből:

III-ik fejezet. «Szabályok egy hegyi üteg felállítására és mozdulataira nézve», teljtartalmulag az 5. szakasz kivételével.

IV-ik fejezet. «A hegyi tüzérség harczvékenysége» teljtartalmulag.

Jegyzet: Az egyes szabályzatok azon határozványai, melyek a kiképzésnél követhető eljárásra vonatkoznak, nem tárgyalandók.

d) Szolgálati szabályzat a m. kir. honvédség számára.

II-ik rész:

Teljtartalmulag, a XXVI. és XXVII-ik fejezet kivételével.

Tansegédletek: a felsorolt szabályzatok.

A harcászatban a három fő fegyvernem összműködésének és haremódjának ismerete képezi a tanzélt. Harcászati feladatok (írásbeliek, továbbá szóbeliek a hadijátékterveken) megoldásánál a terepnek és a feladatnak megfelelő nagyságú, lovas és tüzérosztagokkal ellátott, legföljebb egy gyalog dandár erejű különítmények és ütközecsoportok veendőik alapul.

Tansegédlet: Waldstätten-féle Taktik.

Hetenkinti tanórák: 6, ezenfelül a téli tanidőszakban 2 óra hadijátékra nyáron hetenként 1 nap harcászati dolgozatokra (részint írásbeli, részint szóbeli) a szabadban (kedvezőtlen időjárás esetén a szobában).

3. Földrajz.

Közép-Európa földrajzának beható ismerete.

Az egyes országok területe; talajdomborzat, a fontosabb hegylánczok és hegységek kiemelésével és jellemzésével.

A folyamrendszer általában, ennek jellemzése; a jelentékenyebb folyók megnevezése.

Az átfutó nagy közlekedési vonalak és fontosabb hegyi átjárók viszonyai, a szárazföldi közlekedés általános jellege. Nagyobb vízi utak. Az osztrák-magyar monarchia vasúthálózatának kifejlődése; vasúti összeköttetések a szomszédos területekkel.

A lakosság sűrűsége, műveltségi foka, nemzetisége és főbb keresetforrásai.

Az egyes területek főbb termékei általában.

Nagyobb városok és várak, a mennyire utóbbiak általánosan ismeretesek.

Hetenkinti tanórák: 2 $\frac{1}{2}$.

Tansegédlet: Nemes, Európa földleírása, vagy könyvomatatos ivék.

4. Hadtörténelem.

A legújabb kor hadtörténelme különös tekintettel a következő háborúkra és hadjáratokra:

Bonaparte tábornok 1796. évi hadjárata Beaulieu ellen Olaszországban;

Károly főherceg 1796. évi hadjárata Németországban;

a Bonaparte által 1797-ben és 1800-ban viselt háborúk, továbbá az 1799. évi svájci és olaszországi háborúk;

az 1805. és 1809. évi hadi események;

az 1813. évi tavaszi és őszi hadjáratok;

az 1814. évi franciaországi háború;

Radetzky 1848—49. évi hadjáratai;

az 1859. évi olaszországi hadjárat;

az 1864. évi hadjárat Dániában;

az 1866. évi csehországi hadjárat;

az 1866. évi olaszországi hadjárat;

az 1870—71. évi hadjárat Franciaországban;

Bosznia és Hercegovina elfoglalása 1878-ban.

Fölösleges számadatok vagy helységnevek mellőzendők és csak annyit kell követelni, hogy a hallgatók a hadműveletek menetét nagyban, valamint a fontosabb összeütközéseket egy térképen megmagyarázni, vagy néhány vonással táblán lerajzolni képesek legyenek. Az előadás a tényleg megtörtént eseményekre szorítkozzék; mindennemű bírálattól elvileg eltekintendő.

Hetenkinti tanórák: $2\frac{1}{2}$.

Tanszegédlet: Rónai-Horváth, Az újabbkori hadviselés története.

5. Tereptan, terepábrázolás, terep- (helyszin-) rajz és földmértan.

Előismeretek.

Vetületek, ezek alkalmazása, metszetek, mérték.

Tereptan.

Helyszinrajz: talaj, növényzet, födözet, közlekedő vonalak, egyezményes jelek.

Vizrajz: forrásképződés, a vizek beosztása, folyó vizek, álló vizek, csatornák, vízépitmények, egyezményes jelek.

Hegyrajz: egyszerű és összetett terepalakok, az emelkedések fő részei és a részlet-idomok. A völgy, részletidomok a völgyben.

Tájleírás: a talajdomborzat beosztása. A magas hegység, alpesi hegység, közép-hegység, a Karszt, a hegy- és dombvidék, rónaság és síkság jellemzése.

A terepábrázolás elmélete.

A terepalakok ábrázolása: a lejtőháromszög, ennek oldalai és szögei, a lejtőháromszög meghatározása számolás és szerkesztés által.

A terepábrázolás módjai. Csikozás (fekete, halvány, Muffling-rajzmód). Magassági pontok. Rétegvonalak. Összetett rajzmód.

A rétegvonalak alkalmazása a különböző összefüggő terepalakok ábrázolására. A rétegmagasság megválasztása.

Feladatok megoldása rétegterveken.

A csíkozás alkalmazása terepalakok ábrázolására. Feladatok megoldása csíkozott terveken.

Az összetett rajzmód alkalmazása terepalakok ábrázolására. Feladatok megoldása az összetett rajzmód szerint készített terven.

Csupán csíkozott- és rétegtervek összehasonlító megbirálása. A nálunk alkalmazott rajzmód megbirálása.

Feladatok megoldása a terepábrázolás elméletéből.

Térképészet.

A részletes térkép 1 : 75,000.

Az általános térkép 1 : 200,000.

Feladatok megoldása ezen térképeken.

Terep (helyszin-) rajz.

Hegyrészek és összefüggő tereprészletek ábrázolása domborminták után.

Földmértan.

A földmértan célja és beosztása. A különböző mértékegységek: hossz mérték, lap mérték, iv mérték, lépés mérték. Kisebbitett mértékek.

Műszertan. Eszközök a függőleges és vízszintes beállításra: a csingó, szintező, libella (csőlibella, szelenczelibella). Állványok (csapos- és korongállványok). Segéd-eszközök a látásra és irányzó készülékek. Nézőlencse, távcső, dioptrás vonalzó, hegyi dioptra, távesőves vonalzó. A vonalak mérésére szolgáló eszközök: mérőlécz, mérőláncz, mérőszalag, a távmérők különféle fajai.

A szögek mérésére szolgáló eszközök: ezek általános berendezése és használata. Az ismétlő módszer, a paránymérők elmélete, a csavarmicroscop, az astrolabium, a theodolit, a földmérő tájfaló.

A grafikai szög mérés: a mérőasztal, ennek különféle szerkezetei.

Földmértan. Elemi feladatok: egyenes vonalak és szögek kitűzése, egyenes vonalak és szögek közvetlen és közvetett megmérése.

Alapműveletek a mérőasztallal: az asztal tájékozása, előreirányzás és mérés, előremetszés, oldalmetszés, hátrametszés. A hibaháromszög felosztása Lehmann és Netto szerint.

A felvétel módozatai: a sarkösszrendező és a háromszögek módszere. A háromszögelés, alap mérés, a szögek megfigyelése, központosítása és kiegyenlítése a háromszögeknek és a pontok összrendezőinek kiszámítása, a pontok átvitele az asztalra.

A grafikai háromszögelés.

Megfelelő feladatok megoldása a földmértanból.

Magasságmérés.

Mértani magasságmérés	} a műszerek elvi berendezése,
Háromszögtani magasságmérés	
Magasságmérés légsulymérővel	

eljárás a magasságmérésnél.

A szintezés módszere, rétegfelvétel.

Feladatok megoldása a magasságmérésből.

Tachymetria: ennek lényege, műszerek és egyéb eszközök, távmérés és magasságmérés.

Hetenkinti tanórák száma: $3\frac{1}{2}$.

Tansegédlet: Balás, Alsóbb földmértan.

6. Fegyvertan.

A lövedékek elvi berendezésének magyarázata; a lövedékek leírása, hatása és használata.

A kézi lőfegyverek és lövegek sima. és vont csöveinek anyaga és belső berendezése; a csövek összehasonlítása lövedékvezetés tekintetében; a szerkezet befolyása a lőtávra, a löszabatosságra és a röppálya alakjára.

A kézi lőfegyverek és lövegek závárszátainak rendszere vázlatokban; összehasonlító bírálat.

Elvi különbségek hegyi, tábori, várostrom- és mart-lövegek közt; a különböző ürméretnek okai.

A lövegek mint járóművek, a járóművek nemei, a tábori, vár- és ostromlövegek állványainak elvi berendezése.

A kézi lőfegyverek iránt támasztott követelmények; a rendszeresített kézi lőfegyverek elvi berendezése; berendezésük és hatásképességük összehasonlítása, különös tekintettel az osztrák-magyar monarchiában rendszeresítettekre.

Az európai nagyhatalmak tábori lövegeinek, valamint az osztrák-magyar monarchiában rendszeresített vár-, ostrom- és szórólövegeknek elvi berendezése.

Hetenkinti tanórák: 2.

Tansegédlet: Marschner, Lehrbuch der Waffenlehre zum Gebrauche an den k. u. k. Militär-Akademien.

7. Erődítéstan és várharcz.

A tábori erődítés, állandó erődítés és várharcz elmélete oly terjedelemben, mint a M. R. v. Brunner által szerkesztett vezérfonalakban a tábori és állandó erődítés, valamint a várharcz oktatására tárgyalatik.

Hetenkinti tanórák: 1 $\frac{1}{2}$.

8. Német nyelv és katonai irálytan.

Olvasmányok és gyakorlatok az előadásban, melyek tárgya katonai tartalmu, mintaszerűen szerkesztett irodalmi művekből veendő, továbbá gyakorlatok katonai beszédek tartásában.

Levéliírás alantos, előljáró és egyenrangu viszonyban. Leírások és ismertetések különös tekintettel katonai tárgyakra.

Írásbeli dolgozatok, melyek hivatalos tárgyalásoknál alapul szolgálnak, u. m. tényvázlatok, jegyzőkönyvek stb.; szolgálati levelezés alárendelt, előljáró és egyenrangu viszonyban, különösen oly tárgyokról, melyek egyes személyeket illetőleg és az alosztályok ügykezelésében leggyakrabban előfordulnak. A «Geschäftsordnung für das k. u. k. Heer» alapvonásai; utmutatás egy csapat-segédtszti iroda vezetésében; gyakorlatok táblázatok készítésében.

Hetenkinti tanórák: 4.

9. Francia nyelv.

Oly terjedelemben adandó elő, hogy a hallgatók:

- a) folyékonyan olvasni és a francziából magyarra és németre fordítani,
- b) magyarból és németből írásban francziára fordítani és
- c) tollbamondás után francia nyelven helyesen írni tudjanak.

Hetenkinti tanórák: $2\frac{1}{2}$.

10. Vivás.

A hallgatók ügyessége a kardvivásban fokozandó.

Hetenkénti tanórák: 1.

11. Lovaglás.

A hallgatók a lovasított gyalogsági tiszt részére szükséges mérvben képezendők ki.

Hetenkinti tanórák: 3, a nyári tanidőszakban 2 és ezenfelül minden 2-ik héten egy nagyobb lovaglás a szabadban, harcászati feladattal kapcsolatosan (lásd «Harcászat»-ot).

Általános megjegyzés.


A «Harcászat» és «Hadseregszervezet», valamint a «Fegyvertan» és «Katonai iránytan» váltakozva magyar és német nyelven adandók elő, a többi kizárólag magyar nyelven előadandó tantárgyakban pedig a műkifejezések német nyelven is megkövetelendők.

Miután a hallgatók az egyes tantárgyakból való osztályozásnál első sorban az azokban tényleg felmutatott ismereteik alapján ítélendők meg, másrészt a kitűzött tanczél biztosítása érdekében is; a megbeszélések és vizsgák a váltakozva magyar és német nyelven előadandó tantárgyakból oly hallgatókkal, kik gondolataikat németül nem a helyes alakban vagy csak nehezen képesek kifejezni, a szükséghez képest magyarul és németül tartandók meg; azon hallgatóktól ellenben, kik a német nyelvben jártasok és a hadiiskolába való felvételre is pályáznak, feltétlenül megkövetelendő, hogy ők az említett tantárgyakból magukat német nyelven is a tanczélnek megfelelően kifejezni képesek legyenek, mihez képest velük a megbeszélések ezen tantárgyakból főképen német nyelven tartandók.

.....számhoz.

Oszttályozás

a honvéd felsőbb tiszti tanfolyam hallgatói által az 189.../.... tanév első három hónapjának elteltével felmutatott eredményről.

Csapattest	Rendi fokozat	N é v	Hadseregszervezet 	Harczászat	Földrajz	Hadtörténelem	Tereptan, terepábrázolás és földmértan	Fegyvertan	Erődítésttan és várharcz	Német nyelv és katonai irálytan	Francia nyelv	Terep- (helyszín-) rajz	Vívás	Lovaglás	Megjegyzés

Megjegyzés: Az egyes tantárgyakban felmutatott eredmény «jeles», «igen jó», «jó», «elégséges» vagy «ki nem elégitő» jelzettekkel osztályozandó.

Kelt

A parancsnok aláírása.

(Papíralak: nagy írodai iv.)

